

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ
ПРАЦІВНИКІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ»
(ВАПП)

01032, м. Київ, бульвар Шевченка, 54/1, офіс 806
т/ф (044) 230-91-85 e-mail: asso-pro@ukr.net
[http: www.vapp.in.ua](http://www.vapp.in.ua)

Вихідний № від .2026

Директорат професійної освіти
Міністерства освіти і науки України

ПРОЕКТ

**Про надання пропозиції
до проекту постанови КМУ
«Про затвердження Стандарту професійної освіти»**

ГО «Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти» (далі ВАПП) висловлює щиру вдячність команді Директорату професійної освіти МОН за іншим особам, долученим до розроблення зазначеного документа, за виконану роботу, постійну увагу до виявлення та вирішення проблем професійної освіти, реалізацію заходів щодо її збереження, модернізації, популяризації та позитивних змін іміджу закладів професійної освіти.

За результатами обговорення у колективах закладів професійної освіти зазначеного проекту Президія ВАПП надає узагальнені пропозиції, зауваження та рекомендації до змісту цього документа.

У процесі опрацювання змісту проекту Стандарту професійної освіти варто відзначити, що документ містить значну кількість новацій та сучасних підходів до організації освітнього процесу, концептуальних положень, які потребують глибокого осмислення та додаткового роз'яснення.

Разом з тим, варто відзначити, що на даний час триває розроблення інших підзаконних актів, методичних рекомендацій, які мають регламентувати окремі аспекти організації освітнього процесу та розроблення освітніх програм. Тому відсутність завершеної та узгодженої нормативної бази не дозволяє сформуванню цілісного уявлення про майбутню модель функціонування системи професійної освіти, що органічно поєднує здобуття професійних та освітньої кваліфікації професійної освіти із здобуттям профільної середньої освіти професійного спрямування.

Зокрема, залишається відкритим питання практичної інтеграції запропонованих новацій: яким чином нові підходи до формування освітніх програм, організації освітнього процесу, впровадження індивідуальних освітніх траєкторій, дуальної форми навчання та інших інструментів будуть узгоджені між собою та реалізовані в умовах конкретного закладу професійної освіти із урахуванням фінансової спроможності й можливості різних регіонів.

У зв'язку з цим виникають об'єктивні труднощі щодо надання вичерпних та обґрунтованих пропозицій, оскільки відсутність цілісного бачення кінцевої

моделі освітнього процесу не дає можливості повною мірою оцінити ефективність та практичну реалізованість окремих положень проєкту.

З огляду на зазначене, подані нижче зауваження та пропозиції сформовано виходячи з наявного змісту документа та практичного досвіду організації освітнього процесу в закладах професійної освіти, з урахуванням необхідності забезпечити реалістичність, узгодженість та ефективність його впровадження.

Перш за все, виникає запитання щодо самої назви постанови, де зазначено «Стандарт професійної освіти», у той час коли попередній документ, що регулював здобуття професійної освіти, а саме: постанова Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 за № 1077 «Про затвердження **Державного** стандарту професійної (професійно-технічної) освіти» мав назву «**Державний стандарт** ...», також маємо постанову КМУ «Про затвердження **Державного** стандарту профільної середньої освіти» (2024 рік), «Про затвердження **державного** стандарту початкової освіти» (2025 рік), що викликає певний дисонанс та враження щодо визнання меншовартості й значимості ролі професійної освіти.

Пропонуємо: змінити назву документа на «Про затвердження **Державного** стандарту професійної освіти».

Звертаємо увагу на **наступні проблемні моменти** проєкту постанови:

1. У статті 48 Закону «Про професійну освіту» зазначено: «Стандарт професійної освіти визначає: вимоги до *обов'язкових компетентностей і результатів навчання* здобувача професійної освіти, зокрема з *основ національного спротиву*, для присвоєння освітньої кваліфікації «спеціаліст» та обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття освітньої кваліфікації «спеціаліст».

Запропонований до обговорення проєкт Стандарту містить перелік наскрізних компетентностей, розподіл обсягів освітніх програм у межах навантаження за розділами. По суті цей проєкт Стандарту є певним рамковим документом, що містить додаткові методичні рекомендації та пропозиції щодо базових навчальних планів, проте не визначено чіткі вимоги до результатів навчання та підходів їх вимірювання.

Пропонуємо: визначити у Стандарті вимоги до результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти, вказати лише граничні обсяги навантаження в залежності від кількості здобутих професійних кваліфікацій із врахуванням автономного права закладів освіти щодо розроблення освітніх програм.

2. Потребує уточнення визначення терміну «Професія», а саме: «Професія (вид занять), що інтегрує зміст споріднених професій (видів занять) – професія (вид занять), до змісту якої додані (інтегровані) частини споріднених професій (видів занять). *Перелік професій (видів занять), що інтегрують зміст споріднених професій (видів занять) затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки*».

Існують вже затверджені та визнані у сфері ринку праці, соціальної політики, освіти та охорони здоров'я визначення цього терміну. Чи варто пропонувати щось інше, коли вже існують наступні визначення терміну: «Професія – це сукупність близьких за трудовими функціями видів трудової діяльності, що можуть вимагати певної професійної та/або освітньої кваліфікації працівника (частина перша [статті 4¹ Кодексу законів про працю України](#));

Таким чином, визначення поняття «професія» у проекті Стандарту професійної освіти суперечить визначенню цього поняття у статті 41 Кодексу законів про працю України, що не допускається в законодавстві та може призвести до законодавчої колізії.

Аналогічне за змістом поняття «професія» також використовується в міжнародних документах: «Професія - сукупність робіт, основні завдання та обов'язки котрих характеризуються високим рівнем подібності» (ISCO-08).

Якщо запропоноване визначення включено для можливої інтеграції змісту технологічно споріднених професій для розроблення освітніх програм, то не потрібно вводити нове визначення професії. Тим більше, що проектом передбачено новий термін: «споріднені професії (види занять) – це група професій (видів занять) близьких за змістом, характером робіт, або об'єднані єдиним технологічним процесом».

3. Вважаємо недоцільним надавати додаткові повноваження МОН щодо затвердження *«Переліку професій (видів занять), що інтегрують зміст споріднених професій (видів занять)»*, так як Національним агентством кваліфікацій у Методичних рекомендаціях щодо розроблення професійних стандартів (п.п. 6.3, 6.4, 6.5) зазначено, що: «У межах кожної професії (виду занять) може бути одна або декілька професійних кваліфікацій. Крім того, до кожної з професій (виду занять) у межах групи можуть бути додані (інтегровані) інші споріднені професії (види занять) або їхні частини (види робіт), близькі за змістом, характером, єдиним технологічним процесом».

4. Проектом Стандарту запропонована значна варіативність обсягів навчального навантаження: від 40 до 180 кредитів (різниця в 4,5 разів), де визначено саме чіткі показники, а не граничні межі. Це несе ризики маніпуляції обсягом програм під ресурси закладу або навпаки - штучне зменшення термінів навчання під можливості бюджету місцевих органів влади.

Пропонуємо: залишити обсяг у 40 кредитів винятково для здобуття 1-2 професійних кваліфікацій 3 рівня НРК на базі повної загальної середньої освіти, та обсяг 60-90 кредитів – для підготовки за 2-3 професійними кваліфікаціями 3-4-5 рівня НРК на базі повної загальної середньої освіти, а 180 кредитів – для здобуття профільної середньої освіти та професійної кваліфікації / професійних кваліфікацій 3-5 рівнів НРК.

Отримання освітнього рівня «спеціаліст» на основі базової середньої освіти без здобуття повної загальної середньої освіти із одним рівнем професійної кваліфікації 3 рівня НРК вважаємо недоречним.

5. У додатку 1 визначено параметри освітньої програми для підготовки освітнього рівня «спеціаліст», де в останній графі зазначена відповідність обсягів підготовки відповідно до «кількості присвоєних кваліфікацій», що загалом є правильним. Але в самій таблиці вказується: кількість здобутих кваліфікацій «за спорідненими професіями (видами занять)», що призводить до нівелювання кількості присвоєних професійних кваліфікацій 3-4 рівня НРК кваліфікацій *у рамках однієї професії*.

Виходить, що отримання 3-х початкових розрядів із різних «простих» професій (на рівні 2-3 розрядів, що відповідають 3 рівню НРК) та фактично надають компетенції помічника (підсобного працівника) виконавця професійних робіт, передбачає їх здобуття упродовж 60 кредитів ЄКТС. А здобуття таких складних професій як «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення» / «Оператор комп'ютерної верстки» II та I категорії, «Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж» 3-4 розряду та багато інших, що відповідають професійним кваліфікаціям 3 та 4 рівням НРК – передбачають навчання всього упродовж 40 кредитів? Ринок праці вимагає, щоб результати навчання відповідали вимогам професійних стандартів *за кожною кваліфікацією*. Таке зменшення термінів навчання для здобуття більш складних (вищого рівня) кваліфікацій ставить під загрозу можливість підтвердити отриману кваліфікацію у кваліфікаційному центрі та доступу на ринок праці осіб, що не змогли повноцінно опанувати компетентності, визначені професійними стандартами. Особливо загрозна ситуація з професіями, що пов'язані з сезонними роботами. Вважаємо серйозною помилкою ігнорувати здобуття різних професійних кваліфікацій в рамках однієї професії та закріпити такі стислі терміни (40 кредитів) для їх опанування.

Пропонуємо: для здобуття не менше 3 професійних кваліфікацій 3 рівня НРК, або 2 професійних кваліфікацій, що відповідають дескрипторам 3 та 4 рівня НРК встановити обсяг навчального навантаження у 60 кредитів ЄКТС, а для професій, що інтегрують зміст суміжних професій або передбачають отримання не менше 3 професійних кваліфікацій 3-4 рівня НРК та 5 рівня НРК – 90 кредитів.

Пропонуємо формулювання змісту останньої колонки додатку 1 «Кількість присвоєних кваліфікацій» **у наступній редакції:** «2 (3) професійні кваліфікації за професією та / або за спорідненими професіями (видами занять)»

6. Стандарт перевантажений ключовими (наскрізними) компетентностями, що по суті є копією рекомендованих європейських показників та відповідає вимогам політично-безпекових реалій. Проте, це несе ризики розмивання професійної складової або формальне «вписування» цих

компетентностей у програму без їхнього повноцінного формування, що викликає складності оцінювання (вони не операціоналізовані).

Щодо самих ключових компетентностей: вони визначені рекомендаціями Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу, але не є стандартом чи обов'язковими до впровадження у закладах освіти різних рівнів навіть в ЄС. Вони є *орієнтиром у підходах до навчання, це рамка, а не освітній стандарт*. Ці ключові компетентності необхідно розвивати системно і політично. Але це не обов'язково зміст обов'язкових складових стандарту.

Проект Стандарту професійної освіти трактує ключові компетентності як обов'язкові, і саме вони мають визначати освітню кваліфікацію «професійна освіта», а значить їх сформованість за результатами навчання потребує *оцінювання для уможливлення видачі диплому спеціаліста (документа про професійну освіту)*.

Виникає занепокоєність через відсутність інструментів і можливостей об'єктивно оцінити, наприклад, такі компетентності: усвідомлення впливу технологічних змін, енергетичних витрат і екологічних проблем. Формулювання типу: «здатен використовувати», «готовий діяти», «усвідомлює» не є вимірюваними.

Також непокоїть закладений у стандарті високий рівень дескрипторів ключових компетентностей для професійної освіти, якій (професійній освіті) відведено на сьогодні четвертий рівень Національної рамки кваліфікацій.

Такі ключові компетентності як «розробляти стратегії та плани дій, моделювати професійні процеси й ситуації, критично їх оцінювати» можуть бути властиві лише кваліфікаціям сьомого рівня НРК, де серед дескрипторів міститься таке трактування - «управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів». А для четвертого рівня НРК дескрипторами визначено таке: «планування власної роботи та в обмеженому контексті організація, контроль, оцінювання та коригування роботи інших». Тобто, випускник закладу професійної освіти ніяк не зможе і не повинен розробляти стратегію (чого?) в обов'язковому порядку.

Є питання до того, як перевірити і виміряти наявність таких компетентностей: «підтримувати фізичне, емоційне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, співпереживати, конструктивно вирішувати конфлікти, приймати рішення в умовах надзвичайних ситуацій та економічних потрясінь, а також створювати або знаходити робочі місця, затребувані на ринку праці». Ці декларативні посилення не повинні мати статус стандарту, це той дороговказ, на який потрібно орієнтуватися.

Загалом практично усі зазначені у стандарті професійної освіти **ОБОВ'ЯЗКОВІ** ключові компетентності не можуть бути оцінені, а лише рекомендовані до формування. Яким чином оцінити у здобувача професійної освіти, наприклад, майбутнього слюсаря, компетентність «діяти як відповідальний громадянин і повною мірою брати участь у громадському та соціальному житті, розуміти соціальні, економічні, правові та політичні процеси...»

Пропонуємо використовувати таке формулювання:

«Ключові компетентності, рекомендовані Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу, формуються, здобуваються, розвиваються

відповідно до вимог професійного стандарту та дескрипторів четвертого кваліфікаційного рівня Національної рамки кваліфікацій у процесі навчання як самостійні результати навчання окремих освітніх компонентів освітньої програми або наскрізно через всі визначені освітньою програмою освітні компоненти».

Якщо ж Стандарт професійної освіти буде передбачати, що ключові компетентності підлягають стандартизованому вимірюванню, тоді їх перелік повинен бути дещо змінений, адаптований і науково обґрунтований.

7. Ще одна серйозна проблема: визначений обсяг у 11 кредитів для ключових компетентностей є занадто великим при організації освітнього процесу, якщо буде збережено навантаження у 40 кредитів. Маємо такий розподіл: $40 - 11 = 29$ кредитів, при цьому не менше 60% від загального обсягу має бути спрямовано на практичну складову, а це 24 кредити, тобто на базову професійну теоретичну підготовку залишається лише 5 кредитів. А якщо ще запропонувати додаткові компетентності? Чи забезпечимо якість професійної освіти? Тому здобуття 2-3 професійних кваліфікацій із використанням 60 кредитів є більш доцільним і обґрунтованим.

8. Включення правил дорожнього руху як *обов'язкового* компоненту стандарту професійної освіти – не є універсальною потребою для всіх професій. *По-перше* – такий предмет вже вивчався у закладах загальної середньої освіти, *по-друге* – для професій, пов'язаних із дорожнім рухом та отримання прав на водіння транспортними засобами він вивчається у набагато більшому обсязі, *по-третьє*, прикінцевими положеннями Закону «Про професійну освіту» зазначено, що «Розвиток у дітей навичок безпечної поведінки на дорозі розпочинається в закладах дошкільної освіти із трирічного віку. У закладах загальної середньої, професійної, фахової передвищої освіти **може проводитися** навчання учнів Правилам дорожнього руху за програмами підготовки водіїв категорій А1, А, В1, В», що не є **обов'язковою вимогою дублювати** у закладах професійної і фахової передвищої освіти програму підготовки, що вже вивчалася у загальній середній освіті.

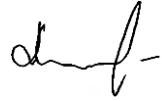
Пропонуємо передбачити автономне право закладу визначати обсяг програми з **вивчення правил дорожнього руху** від 0,5 до 1 кредиту ЄКТС із урахуванням специфіки професійної підготовки. А для професій, де передбачена підготовка водіїв категорії В та С, ці компетентності мають здобуватися у блоці професійної підготовки відповідно до положень постанови КМУ від 02.03.2020 за № 229 «Про затвердження Типової навчальної програми підготовки та перепідготовки водіїв транспортних засобів» (в редакції постанови КМУ від 06.10.2021 № 1045).

9. Проектом Стандарту не передбачено механізму його оновлення та не визначено періодичність процедури перегляду стандарту.

Пропонуємо додати: «Перегляд стандарту здійснюється не рідше ніж один раз на 5 років або за потреби».

З повагою та сподіванням на сприйняття пропозицій та зауважень як форми визнання важливості позицій працівників сфери професійної освіти та їх готовності сприяти позитивним змінам та реформам.

Президент ВАПП

Катерина МІРОШНИЧЕНКО

Тел. +38097 209 84 73, Miroshnicenko_prof@ukr.net